

УДК 323(497.1):323.173(497.115)“1944/1990“

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6642020.14>

Прегледни рад

Бранко Надовеза

Институт за новију историју Србије, Београд

КОМУНИСТИЧКА ПРАВНО ПОЛИТИЧКА ДЕСТРУКЦИЈА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ 1944-1990.

Сажетак

Идеја комунистичког покрета у Југославији је била од почетка да се Косово изузме из састава Србије због наводног већег броја Албанаца од Срба на Косову и њиховог третирања као националне мањине. Сплетом историјских околности ту идеју су почели да остварују од 1944. закључно са Уставом 1974. године. Проблем Косова фактички постоји од 1944, када комунистичко руководство почиње његово издвајање кроз аутономију из већ осакаћене Србије и српског народа. Даље се то урушава припајањем делова тзв. Централне Србије и правним државним ингеренцијама Косова уместо аутономије, посебно Уставом из 1974. Српско руководство марта 1989. поништава државне ингеренције Косова, али тада долази до распада Југославије, сепаратистичких тенденција на Косову, које су кулминирале интервенцијом НАТО 1999. године и насилним издвајањем Косова из Србије са још увек нејасним последицама тог питања.

Кључне речи: Косово и Метохија, Србија, Југославија, КПЈ/СКЈ, АВНОЈ, аутономија, сепаратизам

Комунистичка правно политичка деструкција Косова и Метохије 1944-1990. године има своје извориште у једном крилу српске социјалдемократије, Дрезденског конгреса КПЈ 1928. и посебно Пете земаљске конференције у Загребу октобра 1940. Српски и југословенски комунисти су национално питање у Југославији представили као великосрпску хегемонију и сплетом историјских околности Југославију као споразум Срба, Хрвата и Словенаца претворили у шест федералних јединица и две аутономне покрајине. Рецимо румунски и бугарски комунисти нису измишљали нације и федералне јединице, већ су чврсто стајали иза своје нације. Могла се Румунија федерализовати на Молдавију, Влашку, Ердељ, Добруџу, Банат; или Бугарска на Пиринску Македонију, Румелију, Тракију, Једрене али то нису учинили. Слична одговорност је руских комуниста стварајући Совјетски Савез 1922, али процес растакања руске територије и народа делимично је зауставио Стаљин, иако је Казахстан 1937. постао федерална јединица, а за то није имао објективне услове. Стога је велика одговорност српских и југословенских комуниста у деструкцији српског народа и територије.

„Косово, равница међу бреговима, већ при настајању средњовековне српске државе, постало је њена средишња област. Томе је допринела природа земљишта која је омогућила развијену земљорадњу, сточарство и особито рударство. Због тога је било густо насељено: поред ратара, сточара, рудара и трговаца, тамо или у непосредној близини своје дворце и замкове подизало је и српско племство. Све нам то указује да је ова област, посматрано демографски, привредно или политички, представљала средиште државности. Али и духовности. На овом простору подигнуто је највише црква и манастира, на чему нису штедели наши Немањићи. Својом величином, лепотом архитектуре и живописа, богато украшено, остављали су дубок утицај. Све то, у средишњу црквену власт која је кроз векове столовала у Пећи, довело је до опште представе да је Косово темељ српске државности и средишња земља српске духовности. Тако су га видели и српски непријатељи, па су, у намери да српство обезглави и затру, настојали да му Косово опустоше или преотму. Често су и успевали, али сва историја казује да је Косово, па и кад се најниже падало остајала у

свести српског народа, уписано у душу као свето предање“ (Бодрожић 2018, 104).

Косово је као српски ентитет поново присједињено Србији Балканским ратом 1912. године. Поставило се тада питање уређења Косова, да ли аутоматски укључити Косово у уставноправни систем Србије или владати посебним законима на територији Јужне и Старе Србије. „Проблем устројства нових крајева подвукао се под скуп свих основних државним поставки, отварајући могућност њиховог преиспитивања“ (Стојановић 1994, 84). Међутим, избијање Другог балканског рата 1913. и убрзо Великог рата 1914-1918. одложили су проблем Косова.

У периоду Краљевине СХС, Косово није имало никакве политичке и културне самосталности, већ је било у административној управи на основу Видовданског устава из 1921. године. Политичка странка Џемијет са својих осам посланика помогла је да се донесе Видовдански устав. Касније је Косово у Краљевини Југославији на основу Октроисаног устава из 1931. године било подељено на бановине, а од споразума Цветковић-Мачек августа 1939. године припало је у целости српској бановини „Српске земље“, где је Скопље требало да буде главни град.

Посебно је била кобна Пета земаљска конференција КПЈ у Загребу 1940, која је у суштини ударила основе будућег државотворног развоја Југославије, сплетом историјских околности и стањем Другог светског рата на тлу Југославије. У одлукама Пете земаљске конференције између осталог стоји: „Борба за слободу и равноправност арнаутских мањина на Косову, Метохији и Санџаку, а у исто време и борба против италијанских агената који у тим крајевима настоје разним обећањима обманути угњетене Арнауте и изазвати ратни сукоб у овом делу Југославије. Борба против колонизаторских метода српске буржоазије у тим областима и протеривање свих оних колонизаторских елемената, помоћу којих српска буржоазија угњетава македонски, арнаутске и друге народе” (Стругар 1976, 232).

Одлукама Другог заседања АВНОЈ-а не говори се о Косову као посебној јединици. Али, завршетком рата крајем

1944. године српски комунисти почињу даље цепање Србије. Стварање Аутономне покрајине Косово и Метохија је дело српских комуниста, а на њих нико није вршио велики притисак да од федералне Србије створе аутономије Косова и Војводине.

Током 1944. дошло је до кључне дезинтеграције Косова из састава Србије. Тако у резолуцији Конференције у Ђаковачкој малесији од 2. јануара 1944. између осталог стоји: „Косово и Метохија је крај који је насељен највећим делом шиптарским народом, а који као и увек, тако и данас жели да се уједини са Шипнијом. Према томе осећамо за дужност указати прави пут којим треба да пође шиптарски народ да би остварио своје тежње. Једини пут да се Шиптари Косова и Метохије уједине са Шипнијом јесте заједничка борба са осталим народима Југославије против окупатора и његових слугу, јер је то једини пут да се извојује слобода, када ће сви народи па и Шиптари бити у могућности да се изјасне о својој судбини са правом на самоопредељење до отцепљења. Гаранција за ово јесте НОВЈ, као и НОВШ са којим је уско повезана. Поред тога за ово су гаранција наши велики савезници Совјетски Савез, Велика Британија и Америка (Атлантска повеља, Московска и Техеранска конференција) (Петрановић, Зечевић 1988, 674).

Те 1944. године, Тито пише Главном штабу Албаније о Косову: „Ситуација захтева да нам што је пре могуће пошаљете војничке и политичке представнике ради утврђивања заједничког става у новоствореној ситуацији и ближег одређивања војничких и политичких задатака. Имена представника и њихов долазак треба држати у највећој тајности” (Исто, 710). У таквим одлукама се види да се већ тада Косово и Метохија војно и политички изузимају из састава Србије.

Од 1944. године почиње агитација у КПЈ и партизанском покрету за особеност Косова и формира се посебно тело у оквиру КПЈ „За Косово и Дукађин“, где је назначено да дате „одлуке обезбеђују равноправност свим народима, да оне омогућују право на самоопредељење. Оне су уперене против хегемониста који хоће да стварају разне велико-националне државе“ (Петрановић, Зечевић 1987, 100).

Користећи побуну балиста и албанских сепаратиста крајем 1944. и почетком 1945. године, Тито наређује да се

створи посебна команда војне управе на Косову, а за команданта је постављен Саво Дрљевић. У првој тачки наредбе стоји „да се у Косову и Метохији заведе и успостави војна управа, која ће бити орган војно-државне власти у поменутој области“ (Исто, 149). Та одлука је донесена 8. фебруара 1945. године.

У том периоду постојале су идеје о Балканској федерацији чија би основа била Југославија и Бугарска где би Косово било као самостална јединица у саставу те балканске федерације. Тако су почеле да се стварају неке организације као балканска резолуција у Дукађинију и слично где би тим путем Косово и Метохија били изузети из састава Србије и поништене тековине балканских ратова и прве Југославије.

„Ни на Великој антифашистичкој скупштини Србије питање Косова није помињано, нити су делегати из те области учествовали у њеном раду. Тек на заседању АСНОС-а 7. априла 1945. усвојена је изјава да народи Косова и Метохије желе да се присаједине федералној братској Србији. Делегати Обласног НОО Косова и Метохије дали су изјаве да се Косово и Метохија сматра саставним делом федералне Србије. Обласна народна скупштина Косова и Метохије (било је то прво редовно заседање Обласног НОО Косовско-метохијске области), усвојила је 9 - 10. јула 1945. у Призрену Резолуцију у којој је изражена жеља делегата да се те области прикључе федералној Србији као њен саставни део. У Резолуцији је наведено да је народ Косова и Метохије уверен да ће у влади Србије наћи пуну заштиту, да ће од власти Југославије бити свесрдно помогнут у свом политичком, националном, економском и културном успону, те да ће представници области у Народној скупштини Србије и АВНОЈ-у допринети изградњи демократске Србије и ДФЈ. На седници Председништва АВНОЈ-а 23. јула 1945. примљена је к знању Резолуција Обласног НОО о прикључењу Косова и Метохије Србији, да би на Трећем заседању АВНОЈ-а 7. августа 1945. била одобрена Резолуција Обласног НОО о решавању положаја косовско-метохијске области“ (Антонијевић 2017, 533).

Из резолуције обласне Народне скупштине Косова и Метохије стоји жаљење што представници Албанаца нису могли да учествују на заседању АВНОЈ-а у Јајцу и да им сад треба омогућити да учествују у државотворним одлукама.

„Обласна Народна скупштина Косова и Метохије једнодушно изјављује да становништво ове области исто као и сви народи Југославије није никада признало раскомадање своје области извршене од окупатора, нити раскомадање Југославије, те даје израза жељи целокупног становништва области да ова буде прикључена федералној Србији као њен саставни део” (Антонијевић 2017, 759). Из овог документа се јасно види да се Косово третира као одвојени део Србије и да самостално одлучује у присаједињену Србији.

Санџак није постао посебна федерална јединица само захваљујући похлепности тадашњих црногорских комуниста и власти, који су хтели што већу Црну Гору и тако припојили Беране, Пљевља, Бијело Поље и још неке чисто српске, односно српске крајеве.

„Коначни територијални облик Србија је добила средином 1945. године. Тада су Антифашистичка скупштина народног ослобођења Србије и АВНОЈ прихватили одлуку Главног НОО Војводине о прикључењу те области Србији из јула те године, као и резолуцију Обласне народне скупштине Косова и Метохије о прикључењу Србији, такође из јула 1945. Војводина је у Србији постала аутономна покрајина, а Косово је добило нижи степен аутономије тзв. Обласну аутономију и за разлику од Војводине није имало Врховни суд и још неке органе. Косову су управну и административну, касније и територијалну посебност, омогућили југословенски комунисти, преуређујући земљу после освајања власти у складу са својом предратном националном политиком. Истицањем да се Косово и Метохија прикључе Србији наметала се нетачна чињеница да те територије никада нису биле у саставу Србије. КПЈ је подручје Косова и Метохије непосредно после рата прогласило за аутономну област и низом мера спречавала успостављање предратног стања. Иако су се Албанци побунили против нове власти на крају рата и иако је највећи број њих (90%) у рату био на страни сила Осовине, за КПЈ главни проблем није био у масовној албанској подршци фашизму, већ у тзв. великосрпском угњетавању Албанаца“ (Антонијевић 2017, 534).

Но, на томе се није зауставило. Да би се додворило албанском руководству на Косову, српско руководство је

наставило даље цепање Србије. Опозиција није била довољно снажна да заустави тај процес. Милан Грол је био против федералног статуса Македоније и Црне Горе, сматрајући да нема ни један разлог за то. Сматрао је да „немају обележја посебне нације“ и да се „пре свега има на уму када се подвлачи недељивост линије Мораве и Вардара“ (Демократија 1945).

„Према Службеном гласнику НР Србије од 12. децембра 1959, АКМО је територијално проширена образовањем политичко-административне општине Лепосавић, са средиштем Народног одбора (НО) општине у Лепосавићу, а која је обухватала 20 катастарских општина: Белуће, Бербериште, Бистрица, Баре, Бело Брдо, Борова, Врачево, Гувниште, Доњи Крњин, Земаница, Исево, Лешак, Миоковиће, Остраће, Постење, Поткомње, Рватска, Требиће, Ћирковићи и Црнатово. Службени гласник НРС од 24. априла 1947. открива да је испрва постојао Месни народни одбор Лепосавић, са седиштем у Лепосавићу, који је припадао Звечанском срезу са седиштем Среског НО у Косовској Митровици. Према Службеном гласнику од 22. априла 1952. Лепосавић је био општина, са седиштем НО општине у Лепосавићу, која је припадала Звечанском срезу. Међутим, побројане катастарске општине, чијим спајањем је од 1. јануара 1960. практично заживела политичко-административна општина Лепосавић у оквиру АКМО, нису раније припадале територији Косова и Метохије, односно од 1947. године су биле у саставу Дежевског, Копаоничког и Студеничког среза који су се налазили у централној Србији. Тако је територијално заокруживање Косова и Метохије извршено на рачун централне Србије од које је изузето 190 км² простора и поклоњено АКМО. Званично образложење овакве државне одлуке било је да становништво овог краја гравитира према Косовској Митровици због запослења у рудницима и индустријским предузећима. Постоје, међутим, индиције да је корекција границе извршена на захтев Петра Стамболића како би му се на изборима осигурала убедљива победа, будући да је већина становништва новоприпојеног подручја била српске националности“ (Гаталовић 2016, 82).

„У Уставу Југославије је правно и политички вечна категорија, отцепљење федералних јединица није могуће. Ипак све до Устава 1974. настављено је рушење Југославије. Иза

свих тих аката стоји личност Јосипа Броза Тита. Његов први акт је био проглашење Косова као посебне војне области а последњи потписивање Устава из 1974.

Чак и такав остатак Србије је вешто уништаван, пример је разграничење неких мањих општина.

Новом реорганизацијом 1952. године, МНО Лепосавић и МНО Слатина добијају називе Народни одбори општине, а на територији среза студеничког формира се општина Лешак (Лешак, Врачево, Бело Брдо и Бистрица).

Данашња општина Лепосавић формирана је крајем 1959. и почетком 1960. године спајањем три општине: Лепосавић, Ибарска Слатина и Лешак (општина Рашка, срез Краљево). Овом коректуром границе АП Косово и Метохија дубоко је зашла низ Ибар, односно проширена на север, низ Ибарску долину. На овај начин сва насељена места око средњег тока реке Ибар прикључена су територији АП Косово и Метохија. Данас овај клин који се дубоко завукао низ Ибар, политичари и новинари често називају Северно Косово, што је у географском смислу нетачно“ (Павловић 2003, 16).

Тако је добар део ибарско-копаоничког краја припао покрајини Косово са каснијим тешким последицама по Србију и српски народ.

Ибарско-копаонички крај обухвата слив реке Ибра и Копаоник, једну од највећих планина Србије. Међутим, како су делови слива Ибра обухваћени другим географским целинама, Ибарско-копаонички крај у ужем смислу обухвата долину Ибра низводно од Косовске Митровице и западне падине Копаоника. Ибарска долина и Копаоник јужним деловима припадају АП Косову и Метохији. Новијом коректуром границе, Косову је прикључен и Лепосавић са околином, чиме је граница овог краја дубоко зашла низ Ибар.

Изворишни део Ибра припада крају Црногорског брда и површи, део Ибра од ушћа и његове леве притоке Видрењака (односно републичке српско-црногорске границе) до Косовске Митровице припада Старовлашко-рашкој висији, а део Ибра непосредно узводно и низводно од Косовске Митровице и притоке Ситница и Лаб припадају Косову. Ибарско-копаонички

крај у ужем смислу на западу је ограничен Рашком, а на северу западним Поморављем, на североистоку Александровачком жупом, односно Расином, а на истоку Јужним Поморављем. Ибарско-копаонички крај представља северни продужетак Косова, односно источно долињско-планински наставак Старовлашке-рашке висије а подељен је између уже Србије и АП Косово и Метохија.

Површина Ибарско-копаоничког краја износи 1780 км² (Марковић 1966, 408).

Мада се причало да је још током рата Тито Косово обећао Албанији. У листу *Zeri i populit* је писало да је Тито рекао Енвер Хоџи по завршетку рата „Косово и други албански региони припадају Албанији и ми ћемо вам их вратити, али не сада, јер великосрпска реакција не би прихватила тако нешто“ (Зери и популит 1981).

Тако је заокружена територијална целовитост косовске аутономије, захваљујући пре свега српском руководству, оптерећеним још Дрезденским конгресом КПЈ и фаталном Петом земаљском седницом КПЈ 1940. у Загребу.

„Чину укључивања Косовско-метохијске области, са аутономним статусом, у федералну Србију био је потребан још један конститутиван чин прихватања од стране највише југословенске институције власти АВНОЈ-а, заступника свих југословенских народа. Тај последњи акт није имао само строго формални карактер већ је и суштински био неопходан да би статус области, као и покрајине Војводине, био прихваћен од стране југословенског већа“ (Петровић 1988, 131).

Тиме тадашње руководство није водило рачуна о последицама, о будућности. Нису водили рачуна о томе да ће на Косову временом Албанци мајоризовати Србе, да ће угрозити и остатак Србије, да ће тиме угрозити развој привреде Србије, довести у опасност природне ресурсе на Косову и Метохији. Хтели су само да сачувају своје личне интересе, да се додворе личности Јосипа Броза Тита.

„Ова Област је, за разлику од Војводине, током НОР-а, те и у лето 1945. била територијално углавном одређена, мада не и прецизно утврђена. Захватајући пре свега Косово

и Метохију она није била ограничена на ове две котлине. У њен територијални оквир улазе равни али и висински предели између Копаоника, Скопске Црне Горе, Шаре, Проклетије, Мокре, Хајле и Жљеба. Она захвата котлину Биначке Мораве, без моравичког слива са прешевским срезом, а на северу скоро читаво поибарје, источни део Старог Колашина а на југу шарпланинску Гору. Тек крајем лета донети Закон о установљењу и устројству Аутономне Косовско-метохијске области прецизније је изразио територијални оквир Области и њену административну поделу“ (Петровић 1988, 131).

Са разградњом Југословенске федерације почело је и косовско издвајање из Србије. Такозвани Брионски пленум и Шеста седница СКЈ и обрачун с Ранковићем били су даље политичко осамостаљивање Косова. „У извештају Покрајинског комитета за Косово и Метохију констатује се да су тамо деформације и злоупотребе ове службе биле изразито тешке, нарочито у неким општинама и да су стварале и оставиле крупне политичке проблеме“ (Петрановић, Зечевић 1988, 1111).

Касније су албански сепаратисти у оквиру партије и ван ње почели добијати све што су хтели, посебно амандманима на устав из 1963. године и самим Уставом СФРЈ из 1974. године. Узалуд су се појединци супротстављали том процесу. Демографска структура на Косову и Метохији се битно изменила у корист Албанаца.

„Иако су албански функционери осудили демонстрације, искористили су прилику да изнесу што више захтева у корист остварења шире аутономије у односу на Србију. Само месец дана касније, брише се „Метохија“ из службеног назива Покрајине, заставе суседне Албаније почињу да се вијоре широм Косова, укида се назив ‘Шиптари’ и уводи јединствено име ‘Албанци’. Уставни амандмани из 1971. године били су преломан корак у конституисању покрајине са овлашћењима републике. Пошто је Србија и даље посматрана као ‘потенцијално унитаристичка снага’, њене две покрајине добијају много ширу аутономију: извршну, законодавну и судску власт; све се отвореније говори да су покрајине ‘конститутивни елемент југословенског федерализма’. Тако почиње ‘златна деценија’ (1971-1981)

косовских Албанаца која је за последицу имала нагли и убрзани наставак смањења српске популације“ (Николић 2006, 20).

У закључку 20. седнице ЦК СКЈ активност непријатељских и контрареволуционарних снага у САП Косову из 1981, истакнуто је од стране неких комуниста да се Косово правно политички отуђује из састава Србије. „Националистичке и иредентистичке пароле о републици Косово морају се одлучно разобличити као напад на револуционарне тековине - уставно уређење СФРЈ, на интересе и јединство народа и народности Косова и СР Србије, у чијем су саставу социјалистичке аутономне покрајине. Централни комитет подржава иницијативу да се посебно размотри пракса досадашњег остваривања одредби Устава СФРЈ као и устава СР Србије и устава социјалистичких аутономних покрајина, које се тичу уставно-правног положаја покрајина у СР Србији (Петрановић, Зечевић 1987, 590).

Касније измене уставности Србије и одузимање државних правних поставки Косову и свођење на правну аутономију под руководством Слободана Милошевића, није наишло на разумевање ван Србије, а најалост ни међу неким Србима.

„После усвајања уставних амандмана (27. марта 1989), на реду је била битка за Југославију. Она је симболично најављена на прослави шест векова Косовске битке (28. јуна 1989) на Газиместану, када је Милошевић и званично ‘крунисан’ за вођу свих Срба. Он је тада отклонио и све резерве према религији како би ојачао своју националну оријентацију. Тада је посегао и за најснажнијим елементом националне традиције – косовским митом, његовим етосом и са њим повезаним скупом симбола набијених емоцијама. Када је Милошевић рекао да је спреман на рат како би сви Срби живели у једној држави, више није било никакве дилеме око његовог статуса“ (Николић 2013, 266-267).

Такозвана Осма седница СК Србије касније је погрешно тумачена као политикантска борба у троуглу Слободан Милошевић, Иван Стамболић и Драгиша Павловић, где је Милошевић изашао као победник, али не у смислу укидања државних ингеренција покрајина и свођење на аутономију.

„Милошевић се вешто преселио на националистичку страну у јесен 1987, али с каквим убеђењем и даље није познато. Када је његов наследник на месту партијског шефа Београда на пленуму Централног комитета у септембру напао експесе ‘националистичких медија’, Милошевић је уграбио прилику. Мобилисао је довољну подршку да га примора да оде, а тиме и имплицитно осудио и Стамболића“ (Лемпи 2004, 309).

Дакле, Слободан Милошевић је проглашен за националисту и великосрбина, што никада није било тачно. Читав низ написа има који доказују да су САД и западне силе и до 1990. године подржавале Албанце на Косову у насиљу, сепаратизму и побуни против српске државе.

Но, крајем 80-их година политичко руководство Србије је спречило правно-политичку деструкцију Косова доношењем амандмана који су спречили државни карактер покрајине и свели га на аутономију.

“Током 1989. године српска скупштина је почела са припремом амандмана на српски устав који ће увелико смањити ингеренције покрајина. Када је амандманима на Устав из 1989. године покрајинама одузето право вета на уставне промене и део законодавне, судске и управне функције, оне бивају враћене у оквир Републике Србије” (Словић, Зарковић 2012).

Албанци покушавају у јулу 1990. године да створе Републику Косово али крајем истог месеца Србија доноси нови Устав којим утврђује “јединство и неповредивост своје територије”.

Стога је велика историјска одговорност српских и југословенских комуниста, без обзира на њихову друштвену идеологију, у покушају отуђења Косова од Србије. „До Другог светског рата и успостављања социјалистичке Југославије Косово и Метохија никада нису представљали посебну управну територију: ни у римским ни у византијским временима; ни за време средњовековне Србије, ни за време турске владавине; ни у Краљевини Србији, ни у Краљевини Црној Гори после 1913, ни у Краљевини СХС“ (Суботић 2012, 162).

РЕФЕРЕНЦЕ

- Антонијевић Ненад. 2017. *Косово и Метохија 1941-1945. година - Ратни злочини*, Београд: Музеј жртва геноцида
- Бодрожић, Ђуро. 2018. *Српски идентитет*, Београд: СКЗ
- Демократија*, бр. 1, 27. септембар 1945.
- Гаталовић Миомир. 2016. *Косово и Метохија у државној политици Југославије 1958-1965*, Београд: ИСИ
- Zeri i populit*, 17. мај 1981.
- Лемпи Џон. 2004. *Југославија као историја*, Београд: Дан Граф
- Марковић Јова. 1966. *Географске области СФРЈ*, Београд
- Николић Коста. 2006. *Нико не сме да вас бије*, Београд; ИСИ
- Николић Коста. 2013 „Политички портрет Слободана Милошевића 1988-1991“, *Токови историје 1/2013*, Београд: ИНИС
- Павловић Благоје. 2003. *Насеље и миграција становништва општине Лепосавић*, Лепосавић
- Петрановић Бранко и Зечевић Момчило. 1987. *Југословенски федерализам: идеје и стварност 2*, Београд: Просвета
- Петрановић Бранко, Момчило Зечевић. 1988. *Југославија 1918-1988*, тематска збирка докумената, Београд; Рад
- Петровић Драгољуб. 1988. *Конституисање федералне Србије*, Београд: Нова књига
- Стојановић Дубравка. 1994. *Искушавање начела*, Београд: Timit Book
- Суботић, Момчило. 2012. *Идентитет и геополитичка стварност Срба*, Београд: Институт за политичке студије
- Slović, Srđan, Zarković, Vesna. 2012. *Kosovo i Metohija od Berlinskog kongresa do raspada SFRJ*, Leposavić: Institut za srpsku kulturu

Strugar, Vlado. 1976. *Jugoslavija: federacija i republika*, Beograd:
Narodna knjiga

Branko Nadoveza

Institute for Recent History of Serbia, Belgrade

**COMMUNIST LEGAL AND POLITICAL
DESTRUCTION OF KOSOVO AND METOHИЈА
1944-1990.**

Resume

The destruction of Kosovo and Metohija from Serbia began with some more attitudes from the Serbian social democratic movement and continued in the communist movement, which treated Kosovo as an occupied territory by the Serbian bourgeoisie. This destruction began with the Decision of the Fifth National Conference of the CPY in Zagreb in 1940, and then more specifically continued with various political and legal acts in 1944 and 1945, with the creation of autonomous provinces within Serbia. The 1974 constitution marked the beginning of the process of excluding Kosovo from Serbia, when it took over the powers of the republic and became a “constitutive element” of the Yugoslav federation. It was only at the end of the 1980s that the Serbian political leadership returned Kosovo and Metohija to Serbia as part of its legal and political structure, reducing it to autonomy.

Keywords: Kosovo and Metohija, Serbia, Yugoslavia, CPY/LCY, Косово и Метохија, ACNLY, autonomy, separatism.

* Овај рад је примљен 15. новембра 2020. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 22. новембра 2020. године.